

עבודת התפלה

צהר תעשה לתיבה

ידוע מאמר הבעש"ט עה"פ (בראשית ו' ט"ז) צהר תעשה לתבה, שצריך להאיר ולהזהיר תיבות התפלה. ועוד אמר עה"פ (שם ז' א') בא אתה וכל ביתך אל התבה, שצריך האדם ליכנס בתוך תבות התפלה בכל גופו ומחשבתו, עם כל כחות נפשו, ע"כ.

ומו"ר רבי שרגא פייוול מנדלאוויטש ז"ל ביאר, שהמבול הוא העולם כולו המלא אפיקורסות, ועם יצריו ותאוותיו, ודרך ההתגוננות ממבול זה הוא להכנס בתוך תבות התפילה בכל הכוחות ולהצהירם. וכמו"כ יצדק מאמר זה על תיבות התורה שלומדים. ובפרט בדור עיקבתא דמשיחא שהוא בבחי' שבט דן אשר עליו נאמר (במדבר ב' ל"א) לאחרונה יסעו, והוא מאס"ף לכ"ל המחננו"ת (שם י' כ"ה), בגימ' ויצ"א חוט"ר מגז"ע יש"י (ישעיה י"א א'), ובמחנה דן התגרה עמלק, כמובא שהם היו הנפלטים מענני הכבוד, ולכן היה לעמלק שליטה לפגוע בהם. ומלחמת עמלק הוא נסיונות האמונה, שהוא מטיל ספיקות באמונה בלבות ישראל, ולכן עמל"ק בגימ' ספ"ק, כמ"ש בספה"ק, ומצינו שאמרו ישראל היש ה' בקרבנו אם אין (שמות י"ז ד'), ולאחר מכן נאמר (שם פסוק ח') ויבוא עמלק. וזהו קליפת הנחש שנאמר עליו (בראשית ג' י"ג) הנחש השיאני, ורמזו בתיבת השיאני שהוא אותיות היש אין, כי הנחש שהוא עמלק מטיל ספיקות ח"ו, היש ה' בקרבנו אם אין.

ובדור עיקבתא דמשיחא, שהוא בחי' שבט דן, גדולה מאד מלחמת עמלק בנסיונות האמונה, כידוע לעוסקים בזה. ולכן ויב"א עמל"ק ויילח"ם ע"ם ישראל ברפיד"ם הוא בגימ' שמ"ע ישראל הוי"ה אלהינו הוי"ה אח"ד עפ"י החשבון שכתב בכת"ס, שאות רבתי נחשבת במספר ד' פעמים, ונמצא שהאות עי"ן והאות דל"ת (האותיות ע"ד) שהם אותיות רבתי בפסוק שמע ישראל, נחשבים במספר ד' פעמים.

והדרך להתחזק נגד קליפת עמלק הוא ע"י קיום מאמר הבעש"ט הנ"ל עה"פ
 בא אתה וכל ביתך אל התבה, להתאמץ בתפילה בכוונה ובחיות, ועי"ז
 נצולים משטף המבול של האפיקורסות. ולכן הפסוק הנ"ל ויב"א עמל"ק
 וילח"ם ע"ם ישראל ברפיד"ם, שעולה כמנין שמ"ע ישראל וגו', הוא בגימ'
 "ב"א את"ה וכ"ל בית"ך א"ל התב"ה": - 1340

הצורך לעזור על התפילה

ברצוני לייחד את הדיבור בשבת זו לחזור על דברי חיזוק שאמרתי לפני שנים
 רבות בדבר מטרת יסוד חבורתנו, אשר זה לנו יותר מעשרים שנה מעת
 יסוד החבורה, שתכליתה החזוק בעבודת התפילה, ומאחר שיש קליפה של
 "ונושנתם", שברבות השנים כשהולכים ומזקינים, מתישנת ופגה ההתלהבות
 והחיות, ויש לזה סיבות מסיבות שונות שאכמ"ל, ודברי תורה צריכים חיזוק,
 ולכן ראוי לחזור על הדברים.

בשעתה נוסדה החבורה ע"י בחורי הישיבה, שהרגישו צורך בכך לחיזוק
 התפילה, וכבר אמר הרה"ק בעל שומר אמונים זצ"ל, שאיננו מאמין
 לבחורים, רק חפצו לראות אם יחזיקו במעמדם אחר חתונתם. וכידוע הפי'
 עה"פ (תהלים כ"ד ג') מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו, מי הוא אשר אחר
 עליתו בהר ה', יקום במקום קדשו ולא ימוט ממדרגתו.

כבר אחז"ל (ברכות ו' ע"ב) על התפילה, שהיא מהדברים העומדים ברומו של עולם,
 ובני אדם מזלזלים בהם. וכנראה בעליל, שמי שעסקו בתורה נחשב הוא בעיני
 העולם ויחלקו לו כבוד, אבל לא כן העוסק בעבודת התפילה, יביטו עליו בביטול,
 יפטירו בשפה יניעו עליו ראש שהוא פרומאק.

ורצוני לקרא דברי התעוררות מתוך הספרים, ואז בעל השמועה עומד כאן והוא
 אומר את הדברים:

ענין רוממות הקול בתפלה

כתב הרמב"ן בסוף פ' בא, שהאריך שם ביסודות האמונה, ומצוה ללמוד דבריו, וז"ל: וכוונת כל המצות שנאמין באלקינו ונודה אליו שהוא בראנו, והיא כוונת היצירה שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה ואין אל עליון הפץ בתחתונים מלבד שידע האדם ויודה לאלקיו שבראו. וכוונת רוממות הקול בתפלות וכוונת בתי הכנסיות וזכות תפלת הרבים, זהו שיהיה לב"א מקום יתקבצו ויודו לאל שבראם והמציאם, ויפרסמו זה ויאמרו לפניו בריותך אנחנו. וזהו כוונתם במה שאמרו ז"ל (ירושלמי תענית ב, א) ויקראו אל אלקים בחזקה (יונה ג' ח'), מכאן אתה למד שתפלה צריכה קול, חציפא נצח לבישה, ע"כ.

הרי שהדגיש ענין רוממות הקול בתפלה. ואמר הרה"ק רבי אהרן קארלינער זצ"ל, שאמנם ישנם צדיקים שיכולים להתפלל בהשקט, אבל אנשים פשוטים צריכים דוקא להתפלל בקול רם.

להאריך בתפילה

ונעתיק דברי התניא באגרת הקדש (דף ק"ג) וז"ל:

ועתה הפעם יוסיף שנית ידי בתוספת ביאור ובקשה כפולה שטוחה ופרושה לפני כל אנשי שלומינו הקרובים והרחוקים לקיים עליהם שכל ימי החול לא ירדו לפני התיבה הבעלי עסקים שאין להם פנאי כ"כ, רק אותם שיש להם פנאי או המלמדים או הסמוכים על שולחן אביהם שיכולים להאריך בתפלת השחר ערך שעה ומחצה לפחות (שיעור זה כתב לאלפי חסידיו ואנ"ש הקרובים והרחוקים, אבל בליובאוויטש עצמה האריכו בתפלה עד לפנות ערב) כל ימות החול מהם יהיה היורד לפני התיבה ע"פ הגורל או ע"פ ריצוי הרוב. והוא יאסוף אליו בסביב לו כל הסמוכים על שולחן אביהם או מלמדים שיוכלו להאריך כמוהו בכל ישונה נא ונא. וע"ש.

→ At least 1 1/2 hours for weekday evening

ואני תפילה

ויגיד כתב שם בקונטרס אחרון (דף קסא):

הנה לא טובה השמועה שמעתי ותרגזו בטני אשר עם ה' מעבירים מלפני התיבה האיש החפץ בחיים ואריכות ימים של כל אנ"ש שבמקדש מעט הזה של אנ"ש כמארז"ל (ברכות נ"ד ע"ב) שלשה דברים מאריכים ימיו של אדם ואחד מהם המאריך בתפלתו, ואף גם מי שהשעה דחוקה לו ביותר וא"א לו בשום אופן להמתין עד אחר עניית קדושה של חזרת הש"ץ הזה הלא טוב טוב לו שלא לשמוע קדושה וברכו, מלירד לחייהם של החפצים בחיים ואונס רחמנא פטריה, והש"ץ מוציאו ידי חובתו אף שלא שמע כאילו שמע שהוא כעונה ממש וכדאיתא בגמרא (ר"ה ל"ה ע"א) גבי עם שבשדות דאניסי ויוצאים ידי חובת תפלת שמו"ע עצמה בחזרת הש"ץ כאלו שמעו ממש וגם קדושה וברכו בכלל.

והנה זאת חקרנוה כן הוא אף גם בדורות הראשונים של חכמי המשנה והגמרא שהיתה תורתם קבע ועיקר עבודתם ולא תפלתם, ומכש"כ עתה הפעם בעקבות משיחא שאין תורתנו קבע מצוק העתים, ועיקר העבודה בעקבות משיחא היא התפלה כמ"ש הרח"ו ז"ל בע"ח ופע"ח, מכש"כ וק"ו שראוי ונכון ליתן נפשינו ממש עליה והיא חובה של תורה ממש למביני מדע תועלת בהתבוננות ועומק הדעת קצת כל חד לפום שיעורא דיליה בסדור שבחו של מקום ב"ה בפסוקי דזמרה ושתי ברכות שלפני ק"ש יוצר ואהבה יעורר בהן האהבה המסותרת בלב כל ישראל יבא לבחי' גילוי בהתגלות הלב בשעת ק"ש.

להתחיל כולם כאחד מלה במלה ולא זה בכה וזה בכה

ולדלן (דף קסב:): הוכח תוכיח את עמיתך אפילו מאה פעמים. ולזאת לא אוכל להתאפק ולהחריש מלזעוק עוד בקול ענות חלושה במטותא מינייכו ברחמין נפישין חוסו נא על נפשותיכם, והשמרו והזהרו מאד מאד על התורה ועל העבודה שבלב זו תפלה בכוונה להתחיל כולם יחד כאחד מלה במלה ולא זה בכה וזה בכה וזה דומם וזה משיח שיחה בטילה ה' ישמרנו.

ואני תפילה

יז

ועיקר הסיבה וגרמא בנזקין הוא מהיורדים לפני התיבה שהוא הפקר לכל^ז
הרוצה לפשוט רגליו החוטף אפרתי, או מחמת שאין גם אחד רוצה וכו',
ואי לזאת זאת העצה היעוצה ותקנה קבועה חוק ולא יעבור עוד ח"ו דהיינו
לבחור אנשים קבועים הראויים לזה עפ"י הגורל או בריצוי רוב המנין, דהיינו
שמתפללים מלה במלה בדרך המיצוע בקול רם ולא מאריכים יותר מדאי ולא
מקצרים וחוטפים ח"ו, ועליהם מוטל חובה לירד לפני התיבה כל אחד ואחד
ביומו אשר יגיע לו ולאסוף אליו סביב סמוך כל המתפללים בקול קצת עכ"פ
ולא בלחש ולא חוטפים ח"ו וכמבואר בתקנות ישנות בכמה עיירות. ועתה
באתי לחדשן ולחזקן ולאמצן בל ימוטו עוד לעולם ח"ו (בכ"י גוואלד גוואלד) עד
מתי יהיה זה לנו למוקש ולא די לנו בכל התוכחות והצרות שעברו עלינו ה'
ישמרנו וינחמנו בכפלים לתושיה ויטהר לבנו לעבדו באמת, חזקו ואמצו לבבכם
כל המיחלים לה'. עכ"ד.

וכן ראיתי אצל חסידי סטאלין בויליאמסבורג, שהיו רגילים לסבב את הש"ץ^ז
אותם בעלי עבודה שחפצו בעבודת התפלה, וגם אצלנו היה נהוג כן בימים
מקדם. וכשמתפללים יחד בקול מעוררים זה את זה, וכמ"ש יחד כולם הודו,
ובאופן זה היא עבודת המלאכים, משמיעים ביראה יחד בקול, ברעש גדול
מתנשאים לעומת שרפים, אז בקול רעש גדול אדיר וחזק משמיעים קול.

בקול רעש גדול

* ומקובלת העובדא אצל הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין זצ"ל, כשהיה דר^ז
בעיר של מתנגדים, אשר גברה התנגדותם על שהוא מתפלל בבית
מדרשו עם אנ"ש בקול רעש גדול, ונועדו כמה רבנים ושלחו לקרא לו על
הדבר הזה. וכשנכנס הרה"ק אליהם, פנה לאחד הרבנים ששמו היה ר' אברהם,
ואמר לו שלום עליכם אברמ'ל וואם מאכסטו, וחרה הדבר לאותו רב, וצעק
עליו היאך תעיז פניך לדבר אלי כך, וכי חברך אני.

וענה הרה"ק מקארלין הן אמת כי צדקת בדבריך, אבל למה לך לצעוק, הרי יפה
לך שתדבר דבריך בנחת, וענה אותו רב כי הדבר נוגע ללבי ביותר.

* עיין גוף פורים מא' ו"ג

ונענה על זה הרה"ק ישמעו אזנך מה שאתה מוציא מפיו, שאם הדבר נוגע ללב ביותר א"א להחריש מלצעוק, וא"כ למה לא תבין הטעם שצועקים החסידים בתפלתם, שהרי דברי התפלה נוגעים אל לבם ולא יוכלו להחריש.

יחד כולם הודו

והנה עיקר הדבר שצריך להתחזק בו הוא לבוא בזמן לתפילת שחרית. ולהתפלל התפילה יחד ולא זה בכה וזה בכה.

ומצינו בגמ' (סוף מס' סוכה) שקנסו חכמים את משמרת בילגה וסתמו חלונה, וליש אומרים בגמ' טעם הדבר הוא לפי שהיתה משמרת זו שוהה מלבוא, וכ' רש"י וז"ל, כשהגיע שבת שלה לא היו באים, ומוכחא מילתא שאין העבודה חביבה עליה ע"כ, ונמצא כי האיחור מלבוא בזמן הוא סימן על שאין העבודה חביבה.

ומה שקנסו חכמים את משמרת בילגה שתהא חלונה סתומה, ענינו כי בסיבת עצלותם נסתם חלונם בשמים שמשם יורד להם השפע, והוצרכו לקבל השפע ממקום אחר, וע"ד שיש ברפואת הגוף, כשנסתם עורק הלב, ממשיכים עורק ממקום אחר בגוף (הנקרא ביי-פס). ועד"ז הוצרכו לקבל שפעם מצינור אחר של חבריהם, ולכן נמשך ענין זה גם למטה שלא היה להם חלון משל עצמם והוצרכו להשתמש בחלון של חבריהם.

וכבר ביארתי כמה פעמים בענין שנפלטו בני דן מן העננים, שלא נפלטו אלא ע"י שנתעצלו במסע המחנות והתמהמהו מלנסוע, ועי"ז נשאר מחוץ לעננים, והם הנחשלים, שתרגומו המתאחרין, ושלט בהם קליפת עמלק אשר קרן, המקרר את ההתלהבות והזריזות בעבודת ה'.

ולכן אנו דור עיקבתא דמשיחא, שהוא המאסף לכל המחנות, ומסתבר שאנו גלגול בני דן, כי בני דן לאחרונה יסעו, וגם אנו, בזמן אחרון, ולכן מוטל עלינו לתקן פגם זה ולהתאמץ לבוא בזמן, ואף שהדבר קשה, הרי כתבו הספה"ק שהענין שהוא תיקונו של אדם יקשה עליו יותר לקיימו.

ואני תפילה

יט

ומובא בס' מאיר עיני הגולה, שהחיי' הרי"ם היה דרכו לעסוק בתיקוני נשמות בע"ש עד כניסת השבת, והיו מתכנסים אליו נשמות בכל שבוע, ופע"א שמעו שאמר לנשמה א' איני יכול להושיע לך כי כבר הדליקה הרבנית נרות שבת.

ויש להתבונן בענין זה כי אף שנשמה זו זכתה להגיע אל החיי' הרי"ם לצורך תיקונה, עכ"ז לא זכתה להגיע בעוד מועד, וכנראה לפי שהיתה רגילה בחייה לאחר, לכן היה עונשה שאיחרה את תיקונה.

ומצינו בדברי חז"ל ששלמה המלך נתאחר מלהשכים ביום חינוך ביהמ"ק, ועי"ז נסתבב גזרת החורבן. וא"כ התיקון לכך, למהר את בנין המקדש, הוא ע"י ההזדרזות להקדים לבוא בזמן.

וצריך להתחיל התפילה ביחד, כדוגמת המלאכים שמקדישים כולם כאחד. ורמזו ע"ז בר"ת של תחילת פסוקי דזמרה, שהוא ברוך ש'אמר ו'היה ה'עולם ר"ת 'בשוה', וזה לפי נוסח אשכנז שמתחילים פסוקד"ז בברוך שאמר, ולפי נוסח ספרד שמתחילים בהודו, מרומז ג"כ בתיבות ה'ודו ל'ה' ק'ראו ב'שמו ר"ת 'בקהל'.

להתייגע בתפלה

ועיקר התפילה היא תפלת שחרית כמובא בספה"ק, (עיי' ספר דרך השם ח"ד פ"ו) ותפלת מנחה וערבית אינם אלא להחזיק ההארה של תפלת שחרית שלא תפוג, ובעל שומר אמונים כתב: זה בדוק ומנוסה, אפילו רשע שמייגע עצמו בכל כוחו בתפלה, הקב"ה פותח לו שערי תפלה לידע ולהרגיש שיש בורא עולם המושיע בכל עתים וזמנים. ע"כ.

ואותם העוסקים בעבודת התפלה יודעים שהתפלה בהשתפכות הנפש וכוונת הלב היא תענוג שאין כמוהו, ואותם שאינם יודעים זאת יבואו וינסו ויווכחו, וכשמתפללים כראוי בבוקר זוכים להצלחה כל היום, הן בלימוד התורה והן בכל דבר.

ואני תפילה

ענינים בסדר התפילה

ובסדר התפלה ישנם הרבה אבנים טובות ומרגליות:

(א) איתא מהרה"ק מברדיטשוב (מובא בספורי הרמ"ח) שעיקר התפילה היא פסוקי דזמרה, והדבר מובן שהרי יסודם ע"י דוד המלך.

(ב) איתא במדרש, כל האומר שירת הים בשמחה מוחלין לו על כל עוונותיו.

(ג) וברכת אהבה רבה יש להאריך בה, כמובא בס' תולדות יעקב יוסף בשם הבעש"ט, שגילו לו מן השמים שאריכות הגלות היא על שאין מאריכים בברכת אהבה רבה, והרי כמה וכמה בקשות נחוצות לכל נפש מישראל כלולות בברכה זו, וראוי להאריך בה.

(ד) וכן ברכת אמת ויציב, שפורטים בה כל יסודי האמונה, ומרחיבים בה הזכרת יצי"מ. ואמר הרה"ק ר"א מקארלין זצ"ל, שאינו צריך כלום, רק זה צריך לו שיהיו לו תמיד עשרה אנשים שיצעקו עמו עזרת אבותינו אתה הוא מעולם. ולכן צריך להאריך בה ולא למהר באמירתה, כאשר עוררתי כבר ע"ז כמה פעמים.

(ה) וסדר תחנון הגדול שאומרים בשני וחמישי יש בה בקשות רבות הנצרכות אלינו, ביחוד בעתים הללו כשכלל ישראל זקוקים לישועה ולפליטה בכל מקומות מושבותיהם.

(ו) וסדר התפלה שלאחר שמו"ע הוא סדר חשוב, שאז הוא ירידת השפע כמצויין בסידורים, שהרי בכל התפילה אנו עולים מעולם לעולם, שסדר הקרבנות הוא עולם העשיה, ופסוד"ז הוא עולם היצירה, וברכות ק"ש הוא עולם הבריאה, עולם הכסא, ולכן יושבים אז, (אכן אצל חסידי סטאלין ראיתי שהעדיפו להמשיך בעמידה כדי להתפלל סביב הש"ץ, ולכן ויתרו על ענין הישיבה בברכות ק"ש) ושמו"ע הוא עולם האצילות.

ואני תפילה

כא

(ז) ואח"כ הוא ירידת השפע, ויורדת מעולם לעולם, וזהו ענין הקדישים ¹⁰⁰ שאומרים אז על שיורדים מעולם לעולם, ולכן יש לאמרה במתינות ובכוונה. ובתפילת ובא לציון יש בקשות נחוצות, וכן במזמור תפלה לדוד, כמה בקשות כלולות בה, אשר יכול הלב להתמוגג בהם. ומובא שהרה"ק בעל אהבת ישראל מויזניץ זצ"ל אמר המזמור תפלה לדוד ביום שלא אמרו תחנון, ושאלוהו לפשר הדבר, ונענה ואמר וכי מה איכפת לכם אם אני אומר מזמור בתהלים.

האחריות המוטלת על הש"ץ

בענין בעלי התפלות ראוי לדעת שעליהם מוטלת האחריות לרומם את הציבור בכוונת התפלה. והרה"ק בעל שומר אמונים אמר שהש"ץ יש בידו להיות כדוד המלך או ח"ו כירבעם בן נבט. ואותם שהם חיובים להתפלל, צריך להיות להם שכל להבין שטובת הנשמה היא שתהא התפלה כראוי, אבל אם הש"ץ אינו בר הכי שיתפלל בנעימה, ואינו מרומם את הציבור, מה טובה לנשמה בזה, ואדרבה, מעורר קטרוג רח"ל. ורואים בחוש שכשהש"ץ מתפלל כלאחר יד מרגישים זאת העולם, ולעומת זאת אם הוא מתחזק להתפלל בקול ובהתלהבות הוא מרומם את הציבור.

והתפלה צריכה להיות בנעימות קול, כמ"ש הטיבו נגן בתרועה, אין תפלה של אדם נשמעת אלא בביהכ"נ שנאמר לשמוע אל הרנה ואל התפלה (ברכות י.ו). ופירש"י במקום רנה בביהכ"נ ששם אומרים הציבור שירות ותשבחות בנעימת קול ערב, ע"כ.

וגם לתפלת מוסף צריך ש"ץ שיתפלל בנעימת קול ולרומם את הציבור, שתפלה זו היא החשובה ביותר מכל תפלות השבת. ובקדושת כתר הוא עיקר גמר קבלת נשמה יתירה של שבת, ומובא מהאר"י הק' שפסוק שמע ישראל שאומרים בקדושת כתר היא גבוהה יותר משל ק"ש. ומי שיש לו יאצ"ט בשבוע הבא אינו צריך להתפלל מוסף בשבת שלפניה, ועדיף שיתפלל מי שיכול להתפלל בנעימות.

וכשהגבאי שולח אחד מבעלי התפלה שיגש לפני העמוד אין לסרב לו ואין להמנע מלהתפלל לפני העמוד.

ומצינו (עי' ילקוט שמעוני פ' תשא רמז תד) בנבות היזרעאלי שנענש לפי שהיה לו קול ערב ומנע עצמו מלנגן בעלייתו לרגל בבהמ"ק. וע"כ אין רשאים להמנע מלהיות ש"ץ אא"כ קולו צרוד דאז אסור לו להיות ש"ץ.

צלותא בעי שמעתא

הנה ייחדנו הדיבור בענין התפלה, אבל ראוי לדעת שהתפלה צריכה להיות מקושרת עם התורה. וצריך לייחד הדיבור בפ"ע ג"כ על ענין לימוד התורה, כמ"ש (משלי כ"ח ט') "מסיר אזנו משמוע תורה גם תפלתו תועבה" וכמ"ש בבית אהרן, שמעתא בעי צלותא צלותא בעי שמעתא, שהתורה צריכה אל התפלה והתפלה צריכה אל התורה, וצריך לשית עצות לחזק עמוד התורה.

ואמר הרה"ק ר"א מקארלין ז"ל שדף גמרא לפני התפלה בימי החול הוא ג"ע התחתון, ודף גמרא לפני התפלה בשב"ק הוא ג"ע העליון. ונוסף לזה, ע"י שבאים ללמוד לפני התפלה, ממילא נמצאים בזמן התחלת התפלה.

ויה"ר שנזכה להתפלל תפלותינו בהשתפכות הנפש, וללמוד תורה בחיות ובכוונה רצויה, ולקיים צהר תעשה לתבה, שיהיו תיבות התורה והתפלה מאירים ומצהירים, ויקויים בנו תאיר ארץ מכבודך.

